

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, https://www.finarbitr.cz

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Miroslav Němec
advokát
IČO 018 27 413
Borská 588/13
Jižní Předměstí
301 00 Plzeň

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
110 00 Praha 1

Zástupce

JUDr. Daniela Maršáková
advokát
IČO 168 83 161
Bílková 132/4
Josefov
110 00 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/1579/2016 - 23
Praha 30. 1. 2019

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 18. 8. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, ve věci určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 6. 12. 2011 a zaplacení částky ve výši 47.294 Kč s příslušenstvím a určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 6. 12. 2011 a zaplacení částky ve výši 86.940 Kč s příslušenstvím, o námitkách Instituce ze dne 3. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1579/2016 - 9, a námitkách Navrhovatele ze dne 15. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1579/2016 - 12, proti nálezu finančního arbitra ze dne 30. 9. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1579/2016 - 8, takto:

- A. **Námitky instituce, Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 110 00 Praha 1, doručené finančnímu arbitrovi dne 3. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1579/2016 - 9, proti nálezu finančního arbitra ze dne 30. 9. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1579/2016 - 8, a námitky navrhovatele, ■, doručené finančnímu arbitrovi dne 15. 10. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1579/2016 - 12, proti nálezu finančního arbitra ze dne 30. 9. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1579/2016 - 8, se zamítají.**
- B. **Nález finančního arbitra ze dne 30. 9. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1579/2016 - 8, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi mění a po změně zní:**
- I. **Řízení o návrhu na zaplacení částky ve výši 30.136 Kč z pojistné smlouvy č. ■ se zákonným úrokem z prodlení se podle § 14 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi zastavuje.**
  - II. **Instituce, Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 113 04 Praha 1, je povinna navrhovateli, ■, zaplatit částku ve výši 3.000 Kč (slovy tři tisíce korun českých) z pojistné smlouvy č. ■ a částku ve výši 1.500 Kč (slovy jeden tisíc pět set korun českých) z pojistné smlouvy č. ■, a to do 3 dnů od právní moci nálezu.**

- III. Návrh navrhovatele, ■, se ve zbývající části podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.
- IV. Instituce, Česká pojišťovna a.s., je povinna zaplatit sankci podle § 17a zákona o finančním arbitrovi ve výši 15.000 Kč (slovy patnáct tisíc korun českých) na účet Kanceláře finančního arbitra vedený u České národní banky, č. ú. 19-3520001/0710, var. symbol 15792016, konst. symbol 558, a to do 15 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezu.

Odůvodnění:

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistných smluv, které s Institucí uzavřel, mimo jiné pro rozpor se zákonem a neurčitost, a vydání bezdůvodného obohacení z neplatných pojistných smluv se zákonným úrokem z prodlení.

Finanční arbitr rozhodl ve sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nálezem ze dne 30. 9. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1579/2016 - 8 (dále jen „Nález“).

Finanční arbitr zjistil, že dne 6. 12. 2011 uzavřel Navrhovatel s Institucí pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako *Životní pojištění PROFI Invest*, s počátkem pojištění dne 1. 2. 2012 a pojistnou dobou 35 let, s pojištěním pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele, s pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 10.000 Kč a kapitálové hodnoty pojištění a v případě dožití ve výši kapitálové hodnoty pojištění, s celkovým měsíčním běžným pojistným ve výši 2.000 Kč (dále jen „Pojistná smlouva I“).

Finanční arbitr dále zjistil, že dne 6. 12. 2011 uzavřel Navrhovatel s Institucí pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako *Životní pojištění PROFI Invest*, s počátkem pojištění dne 1. 2. 2012 a pojistnou dobou 47 let, s pojištěním pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele, s pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 10.000 Kč a kapitálové hodnoty pojištění a v případě dožití ve výši kapitálové hodnoty pojištění, s celkovým měsíčním běžným pojistným ve výši 5.700 Kč (dále jen „Pojistná smlouva II“ a společně též jako „Pojistné smlouvy“). S účinností od 1. 2. 2014 došlo u obou Pojistných smluv ke snížení běžného pojistného na 500 Kč měsíčně.

Finanční arbitr zjistil, že Pojistné smlouvy obsahují prohlášení pojistníka, že „[j]ako pojistník potvrzují, že jsem při uzavření pojistné smlouvy převzal(a) ŽP-VPP-DIM-0001 a ŽP-DPP-DIM-0003 pro sjednaná pojištění a byl(a) s nimi seznámen(a).“ Finanční arbitr nezjistil, že by se součástí Pojistných smluv nestaly Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění označené jako ŽP-VPP-DIM-0001 (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“) a Doplnkové pojistné podmínky životního pojištění označené jako ŽP-DPP-DIM-0003 (dále jen „Doplnkové pojistné podmínky“).

Finanční arbitr v řízení zjistil, že smluvní ujednání Doplnkových pojistných podmínek, konkrétně čl. 1 bod 3.1 Doplnkových pojistných podmínek o nákladech, která stanoví, že „3.1. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého účtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o počáteční a správní náklady stanovené podle pojistně technických zásad pojistitele“, čl. 1 bod 1.6 a 1.7 Doplnkových pojistných podmínek, která upravují strhávání rizikového pojistného tak, že „1.6. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého účtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o rizikové pojistné za základní pojištění. 1.7. Rizikové pojistné za základní pojištění stanoví pojistitel podle pojistně technických zásad pojistitele, především s ohledem na pohlaví a věk pojištěného, pojistnou částku platnou pro aktuální účtovací období a na zdravotní stav pojištěného k datu sjednání pojištění nebo k datu poslední změny pojistné částky nebo pojistného“ a čl. 8 odst. 3 Všeobecných pojistných podmínek upravující odkupné tak, že „[v]ýši odkupného pojistitel stanoví podle pojistně technických zásad“, jsou

neplatná podle § 37 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění ke dni uzavření Pojistných smluv (dále jen „starý občanský zákoník“), protože jsou neurčitá.

Při posuzování oddělitelnosti neplatných smluvních ujednání od ostatních částí Pojistných smluv finanční arbitr musel dovodit neplatnost Pojistných smluv jako celku, neboť nezjistil, že by bylo možné oddělit neplatná ujednání o nákladech a rizikovém pojistném od ostatních ujednání Pojistných smluv, protože nedovodil vůli Instituce uzavřít Pojistné smlouvy, které by poskytovaly Navrhovateli pojistnou ochranu a správu investice bezúplatně.

Po posouzení námitky promlčení, kterou Instituce v řízení důvodně vznesla k nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení, a po zúčtování plnění stran neplatných Pojistných smluv, finanční arbitr dospěl k závěru, že Instituce je povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 3.000 Kč z pojistné smlouvy č. ■ s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 3.000 Kč od 28. 8. 2016 do zaplacení a částku ve výši 1.500 Kč z pojistné smlouvy č. ■. Ve zbývajících částech návrh Navrhovatele zamítl.

3. Námítka Navrhovatele

Navrhovatel napadá výrok II. Nálezu.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nezohlednil specifickou úpravu vypořádání vzájemných plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy podle § 457 starého občanského zákoníku a nesprávně aplikuje § 451 starého občanského zákoníku, který nezakládá vzájemnou podmíněnost pohledávek. Navrhovatel tvrdí, že finanční arbitr nesprávně interpretoval rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002, když nejprve aplikoval námitku promlčení a teprve následně zúčtoval vzájemně poskytnutá plnění. Navrhovatel argumentuje tím, že pohledávky se vypořádávají k okamžiku jejich vzniku, tedy k okamžiku, kdy nemohou být promlčené. Navrhovatel v této souvislosti odkazuje na stanovisko JUDr. Ivany Janů v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 383/05.

Navrhovatel namítá, že se finanční arbitr nedostatečně vypořádal s námitkou, že se Instituce na jeho úkor obohatila úmyslně, což dovozuje z rozporu obsahu Pojistných smluv s vůlí Instituce, která nikdy nezamýšlela poskytnout Navrhovateli plnění v rozsahu sjednaném Pojistnými smlouvami, a vědomosti Instituce o rozporu Pojistných smluv se zákonem již v době jejich uzavření (neznalost zákona neomlouvá), nejpozději pak ke dni 14. 5. 2012 (publikace úředního sdělení České národní banky ze dne 2. 5. 2012 ve Věstníku ČNB, částka 6/1012). Navrhovatel zdůrazňuje, že Instituce o vadách Pojistných smluv a jim podobných věděla rovněž z komunikace finančního arbitra (od roku 2014), přesto neučinila žádné opatření a nadále od Navrhovatele přijímala pojistné.

Navrhovatel namítá, že pro posouzení mravnosti námitky promlčení vznesené Institucí finanční arbitr nezohlednil důvody neplatnosti Pojistných smluv spočívající výlučně na straně Instituce a rovněž nezohlednil okolnosti, za nichž Pojistné smlouvy strany uzavřely, tedy nerovné postavení Navrhovatele jako spotřebitele vůči Instituci a časovou asymetrii plnění z Pojistných smluv, z níž profituje výlučně Instituce, která neplatnost způsobila. Finanční arbitr podle názoru Navrhovatele pominul skutečnost, že Instituce (úspěšně) vznesla námitku promlčení ve vztahu k plnění, které by jí nikdy nenáleželo ani v případě, že by Pojistné smlouvy byly platné (část pojistného alokovaná do kapitálové hodnoty negarantované). Navrhovatel v této souvislosti zdůrazňuje rovněž zásady poctivosti a dovolání se právní jistoty v dobré víře. Navrhovatel dovozuje, že Instituce vznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy.

Navrhovatel namítá existenci právního zájmu na určení neplatnosti Pojistných smluv z důvodu daňových souvislostí, když Navrhovateli vznikají odlišné daňové povinnosti než v případě předčasného ukončení pojistných smluv a Navrhovatel chce předcházet škodám na svém majetku, jinými slovy nemá zájem plnit na daňové povinnosti více, než k čemu je ze

zákonu povinen. V případě, že finanční arbitr shledal, že Navrhovatel právní zájem na určení neplatnosti Pojistných smluv nedoložil, měl jej vyzvat k předložení důkazních prostředků. K výzvě finančního arbitra v námitkovém řízení Navrhovatel připustil, že žádné podklady k doložení svých tvrzení nemá a že tedy „netrvá na určení právního zájmu“ (poznámka finančního arbitra – Navrhovatel měl zřejmě na mysli určení neplatnosti Pojistných smluv).

Navrhovatel se ohrazuje proti tvrzení finančního arbitra o účelovosti jeho námitky o trvání Pojistné smlouvy a odkazuje přitom na samotné znění pojistných podmínek, ze kterých dovozuje, že Pojistné smlouvy jsou pouze v redukci (článek 9 Všeobecných pojistných podmínek a článek 1 bod 5.3.1 Doplnkových pojistných podmínek).

Navrhovatel v námitkách bere zpět část svého návrhu týkající se vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy I, jedná se konkrétně o zaplacení částky 30.136 Kč s příslušenstvím, neboť v Nálezu bylo zjištěno, že Navrhovatel Instituci na tuto smlouvu uhradil 52.500 Kč a Instituce mu v souvislosti s touto smlouvou vyplatila již 35.324 Kč, bezdůvodné obohacení na straně Instituce tak činí pouze částku 17.158 Kč, nikoli Navrhovatelem původně požadovanou částku 47.294 Kč.

Navrhovatel odmítá závěry finančního arbitra ohledně nepřiznání úroků z prodlení v plné požadované výši z důvodu odepření součinnosti na straně Navrhovatele. Navrhovatel argumentuje, že Instituce předložením dohody o narovnání, kterou podmínila povinností mlčenlivosti a smluvní pokutou v případě jejího porušení, vědomě krátila Navrhovatele na jeho nároku, ačkoli v tu dobu již znala názor finančního arbitra na platnost obdobných pojistných smluv. Podpisem dohody o narovnání by Navrhovatel fakticky legalizoval protiprávní jednání Instituce.

Navrhovatel tvrdí, že se finanční arbitr v Nálezu nevypořádal se všemi námitkami Navrhovatele a dovolává se postupu finančního arbitra podle § 90 odst. 1 písm. b) správního řádu, tj. aby Nález ve výroku II. zrušil a věc znovu projednal v prvostupňovém řízení, neboť je Nález v této části nepřezkoumatelný a nezákonný.

4. Námitky Instituce

Námitky Instituce směřují proti výrokům I. a III. Nálezu.

Instituce odmítá závěr finančního arbitra o neplatnosti Pojistných smluv pouze z důvodu jejich neurčitosti, resp. neurčitosti jejich ujednání o počátečních a správních nákladech, rizikovém pojistném a odkupném. Instituce argumentuje, že předpokladem určitosti právního jednání je označení jeho předmětu takovým způsobem, aby byl nezaměnitelně rozpoznatelný od jiných předmětů. Instituce opakuje, že zákon nevyžaduje, a ani v době sjednání Pojistných smluv nevyžadoval, vyčíslení počátečních a správních nákladů ani jednotlivých složek pojistného (včetně rizikového pojistného) přesnou částkou. Naopak právní úprava s obdobnou konstrukcí počítá ve více odvětvích, kde je rovněž žádoucí předem nestanovit přesnou částku, nýbrž ponechat ji na budoucím výpočtu (např. plnění vázáno na rozsah vzniklé škody, skutečně vynaložených nákladů, úvěr s pohyblivou úrokovou mírou).

S obdobným způsobem určení přitom počítá sám zákon o pojistné smlouvě při definici odkupného. V § 3 písm. x) zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), stanoví, že odkupným se rozumí část nespotřebovaného pojistného ukládaná pojistitelem jako technická rezerva vypočtená pojistně matematickými metodami k datu zániku pojištění.

V posuzovaném případě Navrhovatel svým podpisem potvrdil, že se seznámil s pojistnými podmínkami, současně podepsal u obou smluv „*Prohlášení spolupracovníka o vlastním návrhu, kde je výslovně uvedeno, že s podmínkami a charakterem produktu seznámen*

a rozumí jim“, neboť Navrhovatel uzavíral Pojistné smlouvy jako tzv. tipař, který za ně byl rovněž provizně ohodnocen.

Instituce argumentuje, že pojišťovnictví je postaveno na hodnocení a zvážení rizik konkrétního případu a tvrdí, že individualizace pojistného vztahu každého konkrétního zákazníka ze strany Instituce, kterou předvídá i zákon o pojistné smlouvě, vylučuje, aby byly počáteční a správní náklady, stejně jako složka rizikového pojistného nebo výše plnění (odkupného), stanovovány pro každého stejnou fixní částkou a předem, proto je Instituce kalkuluje podle pojistně technických zásad.

Navrhovatel byl o existenci počátečních a správních nákladů informován v čl. 1 bodě 3 Doplňkových pojistných podmínek, který je podle Instituce dostatečně určitý. Pro případ, že by Navrhovatel naznal, že informace ohledně způsobu výpočtu počátečních a správních nákladů, příp. dalších ujednání a parametrů Pojistných smluv, nebyla dostatečná nebo dostatečně určitá, mohl se na ně Instituce dále dotázat, Pojistné smlouvy vypovědět nebo se dovolat relativní neplatnosti Pojistných smluv, což však Navrhovatel neučinil.

Instituce dále argumentuje, že z textu Pojistných smluv včetně Všeobecných pojistných podmínek a Doplňkových pojistných podmínek vyplývá, že Navrhovatel chtěl vstoupit do smluvního vztahu s Institucí a projevil vůli k úhradě nákladů se sjednaným způsobem výpočtu. Pojistně technické zásady v době uzavření Pojistných smluv objektivně existovaly a s odkazem na ně je smluvní strany učinily součástí Pojistných smluv.

Pokud by se finanční arbitr snažil o (pozitivní) výklad Pojistných smluv, což však podle Instituce nikdy neudělal, dospěl by nutně k závěru, že smluvní strany nejenže dospěly ke shodě ohledně jeho esenciálních náležitostí, ale i sjednaly způsob výpočtu počátečních a správních nákladů, stejně jako rizikového pojistného, a nemohl by uzavřít, že jsou Pojistné smlouvy pro jejich neurčitost jako celek neplatné.

Pokud jde o běh promlčecí doby, Instituce nesouhlasí se závěrem, že Navrhovatel získal vědomost o neplatnosti Pojistných smluv a vzniku bezdůvodného obohacení v pozdějším okamžiku než při uzavření Pojistných smluv (resp. nejpozději dva měsíce po jejich uzavření, kdy lze předpokládat důkladné seznámení se smluvní dokumentací), neboť Navrhovateli byly všechny skutečnosti, kterými nyní její neplatnost odůvodňuje, známy právě při sjednání smluvního vztahu a tyto skutečnosti se v průběhu trvání Pojistných smluv nikdy nezměnily. Argumentace Navrhovatele, stejně jako právní posouzení finančního arbitra, se opírá pouze o obsah smluvní dokumentace, přičemž není sporu o tom, že by ji Navrhovatel neobdržel. Navíc, Navrhovatel uzavíral Pojistné smlouvy jako tipař, který měl možnost si smluvní dokumentaci obstarat a prostudovat ještě před uzavřením Pojistných smluv.

Instituce proto dovozuje, že při posouzení promlčení práva Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení (vrácení zaplaceného pojistného) je nutné aplikovat dvouletou subjektivní promlčecí dobu.

Instituce upozorňuje na to, že pokud jsou Pojistné smlouvy absolutně neplatné, je i Navrhovatel povinen Instituci vydat to, co na jejich základě přijal, a to nejen odkupné, ale i peněžitou náhradu odpovídající pojistnému krytí a možnosti investovat a zhodnotit část pojistného plnění, které mu Instituce poskytovala. Instituce argumentuje, že byla po celou dobu trvání Pojistných smluv připravena v případě pojistné události poskytnout Navrhovateli sjednané pojistné plnění a v souvislosti s investováním nakupovala a prodávala podílové jednotky Navrhovatelem zvoleného fondu. Navrhovatel se tak na úkor Instituce obohatil o náklady, které byla Instituce nucena vynaložit na uvedené činnosti. Instituce uzavírá, že bezdůvodné obohacení na straně Navrhovatele představují i náklady, které vynaložila na uzavření Pojistných smluv.

Instituce navrhuje, aby finanční arbitr změnil Nález tak, že návrh Navrhovatele zamítne v celém rozsahu.

5. Řízení o námitkách

Zákon o finančním arbitrovi zaručuje podle § 16 odst. 1 stranám sporu právo podat proti nálezu finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezu; včasné podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nálezu potvrdí nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. a § 141 odst. 9 správního řádu).

Finanční arbitr posoudil námitky Navrhovatele a Instituce jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81, 82 a 83 správního řádu.

Finanční arbitr nepovažuje za nutné znovu definovat a vykládat sporná ujednání Pojistných smluv tak, jak učinil v Nálezu ani vyjadřovat se k těm námitkám, které účastníci řízení vznesli již v řízení před vydáním Nálezu a nedoložili je jinými podklady. Smyslem vypořádání tvrzení účastníků řízení a hodnocení podkladů v řízení před finančním arbitrem není, stejně jako v řízení soudním, podrobné vyvracení každého tvrzení účastníků a provádění každého předloženého či označeného podkladu. V tomto směru finanční arbitr odkazuje na závěry Ústavního soudu v rozhodnutí ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08, že „[n]ení porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná“.

Finanční arbitr vedle posouzení správnosti Nálezu vzhledem k podaným Námitkám Navrhovatele a Instituce současně posoudil, zda v řízení postupoval v souladu se zákonem a ostatními právními předpisy, především zda byl k vydání Nálezu příslušný, zda nepřekročil svou pravomoc, zda v řízení postupoval v souladu s procesně-právními předpisy, zejména zda dbal a šetřil práv účastníků řízení, jednal v souladu se zásadou legitimního očekávání, nezneužil správního uvážení, účastníky řízení řádně poučoval či zda neporušil některou další ze základních zásad činnosti správních orgánů vtělených do úvodních ustanovení správního řádu, případně jestli k takovému závěru není alespoň důvodné podezření.

Finanční arbitr ve věci samé v mezích své pravomoci a působnosti dané zákonem o finančním arbitrovi rozhodl Nálezem, tedy takovou formou rozhodnutí, kterou mu ukládá § 15 zákona o finančním arbitrovi. Vzhledem k povaze věci, její složitost a žádostem o prodloužení lhůty ze strany Instituce je finanční arbitr toho názoru, že v řízení postupoval bez průtahů a rozhodl v přiměřené lhůtě (§ 6 správního řádu, § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi). Finanční arbitr rozhodl Nálezem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy (§ 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, § 2 odst. 4 správního řádu).

Nález obsahuje jak výrokovou část, tak detailní odůvodnění a poučení účastníků řízení (§ 15 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi). Odůvodnění Nálezu zachycuje veškeré úvahy finančního arbitra a provedené právní posouzení zjištěného skutkového stavu, včetně uvedení všech právních předpisů, které finanční arbitr aplikoval, a vypořádání se se všemi relevantními podklady, které měl finanční arbitr k dispozici od účastníků řízení, případně které si v řízení i sám vyžádal.

Finanční arbitr po posouzení průběhu řízení a všech úkonů v řízení s ohledem na výše uvedené nezjistil, že by v řízení nepostupoval v souladu s právními předpisy a nerespektoval

při tom rovněž zásady řízení před finančním arbitrem podle zákona o finančním arbitrovi a zásady správního řízení obsažené v § 2 – 8 správního řádu.

5.1 Neplatnost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném

Finanční arbitr nevyložil ani nedovodil, že počáteční, správní náklady a rizikové pojistné musí být vyjádřeny přesnou částkou, ale vyložil, že s přihlédnutím k zákonnému požadavku určitosti musí být náklady upraveny takovým způsobem, ze kterého bude nepochybná jejich výše, např. 10 % ročního pojistného nebo vzorec, na základě kterého by byla výše těchto nákladů určitelná atd.

Finanční arbitr znovu odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 19. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 573/2005, že „[z]ávěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit“, tedy že právní úkon je určitý, pokud lze jeho obsah zjistit výkladem.

Způsob, jakým jsou náklady a rizikové pojistné upraveny v Doplnkových pojistných podmínkách však nedává jakékoliv výkladové vodítko pro určení jejich faktické výše, protože čl. 1 bod 3.1, 1.6 a 1.7 Doplnkových pojistných podmínek odkazují na pojistně technické zásady, které Pojistné smlouvy, Všeobecné pojistné podmínky ani Doplnkové pojistné podmínky blíže nevymezují, a tudíž nelze jejich obsah poznat, a to ani za pomoci výkladových pravidel. Daná ujednání čl. 1 bodu 3.1, 1.6 a 1.7 jsou proto ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neurčitá, závisí-li určení nákladů a rizikového pojistného na pojistně technických zásadách, které Pojistné smlouvy, Všeobecné ani Doplnkové pojistné podmínky samy nedefinují.

Skutečnost, že právní předpisy nestanoví náklady, poplatky a rizikové pojistné jako podstatnou náležitost pojistných smluv, neznamená, že by smluvní strany pojistné smlouvy neměly povinnost dodržovat obecné náležitosti kladené na každý právní úkon, tedy jeho určitost a srozumitelnost. Pojistné smlouvy založily pojištění rezervotvorná, tj. pojišťovna nespotebovává celé zaplacené pojistné na krytí rizik a poplatků, ale vytváří rezervu, resp. kapitálovou hodnotu Pojistných smluv, která je Navrhovateli vyplacena v případě dožití nebo kterou poníženu o poplatky vyplatí Navrhovateli v případě předčasného ukončení Pojistných smluv.

Z výše uvedeného je tedy patrné, že výše strhávaného rizikového pojistného a poplatků (nákladů) má podstatný vliv na výši plnění při dožití či na výši odkupného. Z tohoto důvodu finanční arbitr konstatuje, že u Pojistných smluv není ujednání o strhávání nákladů nebo rizikového pojistného žádným minoritním ujednáním, jak Instituce argumentuje, ale je ujednáním zásadním, pro něž není požadavek na určité sjednání nepřiměřený.

Finanční arbitr souhlasí s Institucí, že každá pojistná smlouva o životním pojištění má svůj individuální charakter daný pojistným produktem, výší pojistného, frekvencí placení pojistného, výší pojistné částky pro smrt, případnými dalšími úrazovými připojištění, nicméně tato individualizace nespočívá v tom, že pojistník má s Institucí možnost si individuálně dohodnout výši nákladů a rizikového pojistného, ale v tom, že Instituce podle parametrů pojistné smlouvy a podle své metodiky (pojistně matematických metod) vypočte výši nákladů a rizikového pojistného.

Finanční arbitr je přesvědčen, že odkazují-li ujednání Doplnkových pojistných podmínek na dokument (pojistně technické zásady) obsahující způsob výpočtu nákladů a rizikového pojistného, který je Navrhovateli objektivně nepřístupný (finanční arbitr na základě vyjádření Instituce zná pouze mechanismus výpočtu počátečních a správních nákladů), a se kterým Instituce Navrhovatele před uzavřením smlouvy neseznámila, jedná se o způsob ujednání nákladů a rizikového pojistného, který je neurčitý a ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neplatný.

Skutečnost, že se rizikové pojistné na smrt v čase mění, nevylučuje možnost přesného sjednání výše rizikového pojistného na jednotlivé roky, např. tabulkou s rozepsanou výší rizikového pojistného v jednotlivých letech podle věku pojistníka.

Ačkoli, jak Instituce sama tvrdí, dokument pojistné technické zásady existoval již v době uzavření Pojistných smluv, Instituce ani nezamýšlela s ním Navrhovatele seznámit, natož pak aby jej učinila platnou součástí Pojistných smluv.

Finanční arbitr tak setrvává na závěru, že ujednání čl. 1 bodu 1.6, 1.7, 3.1 a Doplňkových pojistných podmínek o strhávání rizikového pojistného, počátečních a správních nákladů jsou neurčitá, a tudíž neplatná ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku.

5.2 Neplatnost ujednání o odkupném

Ustanovení § 3 písm. x) zákona o pojistné smlouvě nenahrazuje z hlediska požadavku určitosti povinnost účastníků pojistné smlouvy si určitě sjednat způsob určení výše odkupného. Určitý způsob sjednání je takový způsob, podle kterého si v každém smluvním okamžiku může každá ze smluvních stran vypočítat výši odkupného, tj. Instituce i Navrhovatel (má-li k dispozici určitá nezbytná vstupní data např. kapitálovou hodnotu).

Ujednání o odkupném není nic jiného než způsob vypořádání práv a povinností z pojistné smlouvy při jejím zániku. Finanční arbitr tedy nepovažuje požadavek na určité sjednání způsobu, jak se při zániku vypořádají práva a povinnosti stran, za nepřiměřený.

Neuvedení způsobu výpočtu odkupného vede k tomu, že ani finanční arbitr není schopen jakkoliv spočítat, natož posoudit, zda Instituce spočítala hodnotu odkupného správně či zda učinila případnou chybu ve výpočtu.

Finanční arbitr plně odkazuje na argumentaci o neurčitosti ujednání o odkupném uvedenou v části 5.4.3 Nálezu.

5.3 Absolutní neplatnost Pojistných smluv, určení neplatnosti ve výroku Nálezu

Jak finanční arbitr odkázal již v Nálezu (bod 5.5.5), Pojistné smlouvy jsou neplatné jako celek pro neoddelitelnost neplatných ujednání o nákladech, rizikovém pojistném a odkupném, když absolutně neplatnou smlouvu nemůže zhojit ani následné chování smluvních stran v intencích této smlouvy ani případná hlubší znalost (resp. její možnost) problematiky životního pojištění na straně Navrhovatele. Je tedy bezpředmětná námitka Instituce, že Navrhovatel platnost Pojistných smluv po několik let jejího trvání nerozporoval, ani se nedotazoval na její parametry.

Finanční arbitr neshledal v řízení naléhavý právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistných smluv ve výroku Nálezu, a proto posoudil otázku platnosti Pojistných smluv pouze jako předběžnou.

Jak finanční arbitr uvedl již v Nálezu, samotný návrh na plnění v posuzovaném případě řešil celý obsah a dosah sporného vztahu (vydání bezdůvodného obohacení získaného za období trvání smluvního vztahu). Finanční arbitr nedovodil, že by pojištění založené Pojistnými smlouvami neskončilo a že by si smluvní strany z nich byly dále navzájem zavázány, např. k placení pojistného a plnění v případě pojistné události, a to ani výkladem Navrhovatelem označených ujednání pojistných podmínek.

Navrhovatel sice cituje vybraná ujednání pojistných podmínek, avšak zcela opomíjí i jejich další ustanovení, ze kterých vyplývá, že i v případě neplacení pojistného může pojistná smlouva rovnou zaniknout (např. článek 9 odst. 3 Všeobecných obchodních podmínek, podle kterého „[p]ojištění pro případ smrti, které bylo sjednáno na přesně stanovený počet let, pro neplacení pojistného zaniká“ a článek 10 odst. 1 písm. b) tamtéž, který mezi důvody zániku

pojištění řadí rovněž nezaplacení pojistného). Instituce na možný zánik pojištění Navrhovatele opakovaně upozorňovala rovněž v upomínkách ke hrazení pojistného a konečně, Navrhovatel trvání pojištění nenamítal více jak dva roky po obdržení peněžního plnění z kapitálové hodnoty, k jejíž výplatě podle článku 6.6 Doplnkových pojistných podmínek dochází mimo jiné pouze v případě zániku pojištění, nikoli jeho redukci.

Svá tvrzení o uplatňování daňového zvýhodnění, kterými Navrhovatel rovněž odůvodňoval právní zájem na určení neplatnosti Pojistných smluv ve výroku Nálezu, Navrhovatel ani k výzvě finančního arbitra v námitkovém řízení nedoložil (srov. vyjádření Navrhovatele ze dne 16. 12. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1579/2016 – 19), naopak výslovně potvrdil, že na určení neplatnosti Pojistných smluv netrvá, neboť nemá jak prokázat svůj naléhavý právní zájem na tomto určení.

Je tak irelevantní námitka Navrhovatele, že finanční arbitr údajně označil tvrzení Navrhovatele ohledně trvání Pojistných smluv (které Navrhovatel předložil v řízení až poté, co jej finanční arbitr informoval o předběžném právním posouzení věci) za účelové. Přesto, tato námitka se nezakládá na pravdě, neboť finanční arbitr se k tomuto tvrzení Navrhovatele v Nálezu nevyjádřil vůbec. Jak finanční arbitr s odkazem na konstantní judikaturu všech soudních instancí konstatoval i v tomto rozhodnutí, není jeho povinností se vypořádat s každou námitkou účastníků řízení jednotlivě a předkládat k ní konkrétní argumentaci.

Finanční arbitr uzavírá, že řešení předběžné otázky posouzení neplatnosti Pojistných smluv je v odůvodnění Nálezu dostatečně jasné a srozumitelné.

5.4 Námitka promlčení nároků Navrhovatele v rozporu s dobrými mravy a úmyslné bezdůvodné obohacení Instituce

S námitkami Navrhovatele o rozporu námitky promlčení s dobrými mravy a úmyslném bezdůvodném obohacení Instituce se finanční arbitr řádně vypořádal již v kapitole 5.6 Nálezu, na kterou plně odkazuje. Navrhovatel své tvrzení ohledně nemravnosti námitky promlčení v námitkách opětovně zdůvodňuje tím, že to byla Instituce, kdo výlučně způsobil neplatnost Pojistných smluv, a nerovným postavením Navrhovatele ve vztahu k Instituci v rámci kontraktačního procesu. Úmysl Instituce pak Navrhovatel dovozuje z vědomosti Instituce o protizákonném jednání a rozporu její skutečné vůle s textem Pojistných smluv.

Finanční arbitr opakovaně odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, konkrétně k získání úmyslného bezdůvodného obohacení, že je „*nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a při přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování odvolací soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázána*“.

O úmyslné bezdůvodné obohacení na straně Instituce by tedy šlo pouze v případě, že by věděla nebo byla alespoň srozuměna s tím, že přijímáním běžného pojistného od Navrhovatele se bezdůvodně obohacuje. Ze shromážděných podkladů však finanční arbitr nezjistil, že by Instituce nebyla přesvědčena o platnosti Pojistných smluv, nebo že by Instituce měla úmysl (ať přímý či nepřímý) bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele. Pro tento závěr není relevantní, že Instituce byla od určité doby seznámena se závěry České

národní banky vyjádřenými v úředním sdělení ani s názorem finančního arbitra, neboť v obou případech se nejednalo o zhodnocení konkrétních Pojistných smluv.

Finanční arbitr nezjistil, že by Instituce v případě pojistné události nebyla připravena plnit. Instituce rovněž vyplácela Navrhovateli v průběhu trvání Pojistné smlouvy I vyžádané mimořádné výběry (ve výši 1.620 Kč dne 1. 4. 2014 a ve výši 3.586 Kč dne 4. 10. 2014) a po ukončení Pojistné smlouvy I ke dni 31. 3. 2015 vyplatila Navrhovateli kapitálovou hodnotu ve výši 24.930 Kč a po ukončení Pojistné smlouvy II ke dni 31. 10. 2014 kapitálovou hodnotu ve výši 51.360 Kč (vypočtené podle pojistně technických zásad) tak, jako by Pojistné smlouvy byly platné, neboť pojištění sjednaná Pojistnými smlouvami zanikla jen z důvodu neplacení pojistného ze strany Navrhovatele.

Ve vztahu k rozporu námitky promlčení s dobrými mravy, finanční arbitr uvedl s odkazem na relevantní judikaturu již v Nálezu, že odepření práva uplatnit námitku promlčení může nastat pouze ve výjimečných případech, kdy by představovalo zneužití práva na úkor druhého účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a představovalo by nepřiměřeně tvrdý postih tohoto účastníka ve srovnání s charakterem jím uplatněného práva a důvody, pro které toto právo včas neuplatnil (k tomu srov. rovněž např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2908/2014).

Nadto, v Nálezu citovaném rozhodnutí ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011, Nejvyšší soud konstatoval, že *„[o] jednání vykazující znaky přímého úmyslu poškodit druhého účastníka (poznámka finančního arbitra - zneužití námitky promlčení) by ovšem nebylo možno uvažovat z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován, nýbrž jen z konkrétních okolností, za nichž byla námitka promlčení tohoto nároku uplatněna“*.

Finanční arbitr ani po opakovaném posouzení v řízení nezjistil, že by promlčení práva Navrhovatele způsobila svým jednáním Instituce, ani že by uplatněním této námitky v řízení před finančním arbitrem v rámci standardní procesní obrany úmyslně sledovala poškození Navrhovatele, jinými slovy existenci výjimečných okolností a důvodů, jejichž intenzita by byla způsobitelná narušit princip právní jistoty odepřením námitky promlčení.

Jak již finanční arbitr vysvětlil v Nálezu, institut promlčení slouží v dlouhodobých smluvních vztazích právní jistotě, mimo jiné tím, že promlčení brání tomu, aby bylo ekonomicky velmi výhodné platnost smluvního vztahu zpochybnit, natož po mnoha letech jeho trvání.

Při posuzování námitky vznesené Navrhovatelem nelze odhlédnout, že on je tou stranou, která se dovolává určení neplatnosti Pojistných smluv a vydání bezdůvodného obohacení. Je tedy na Navrhovateli, aby zvážil, zda je pro něj ekonomicky příznivé domáhat se vyslovení neplatnosti Pojistných smluv a vydání bezdůvodného obohacení nebo zda by ho takové jednání ekonomicky poškodilo, např. za situace, kdy je nepromlčená částka pojistného nižší než odkupné.

Ustanovení § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi sice stanoví, že *„[ř]ízení se zahajuje na návrh navrhovatele“*, nicméně žádné ustanovení zákona o finančním arbitrovi neukládá, že výsledek musí být pro navrhovatele příznivý, ba naopak podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi *„[a]rbitr je povinen rozhodovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy“*, tudíž výsledek řízení pro navrhovatele může být i negativní (např. navrhovatel obdrží méně než instituce nabízela smírně, navrhovatel obdrží plnění jako vydání z bezdůvodného obohacení nižší částku než by činilo odkupné, kdyby pojistná smlouva byla platná atd.).

Na této skutečnosti nemůže nic změnit ani námitka Navrhovatele, že část zaplaceného pojistného, jehož promlčení Instituce úspěšně namítla, bylo alokováno do kapitálové hodnoty negarantované, vůči které nebyla Instituce oprávněna započítávat si své pohledávky.

Pro účely vypořádání bezdůvodného obohacení je irrelevantní dělení a spotřeba jednotlivých složek pojistného, když plnění Navrhovatele, kterým se Instituce na základě neplatných Pojistných smluv bezdůvodně obohacovala, představovalo sjednané pojistné jako celek.

Finanční arbitr současně nesouhlasí s námitkou Instituce, že Navrhovatel věděl o důvodech neplatnosti již v době uzavření Pojistných smluv, protože v tomto okamžiku měl všechny informace, na základě kterých dovozuje neplatnost Pojistných smluv (resp. v době 2 měsíců od uzavření Pojistných smluv, ve které si mohl smluvní dokumentaci podle tvrzení Instituce nejpozději řádně prostudovat), a odkazuje na konstantní judikaturu Nejvyššího soudu, z níž vyplývá, že okamžik, ke kterému lze vztáhnout počátek subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení, se váže k prokazatelné, nikoliv předpokládané, vědomosti oprávněného o skutkových okolnostech, z nichž lze dovodit, že smlouva, podle které si strany plnily, je neplatná, a že na jeho úkor došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo je získal (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2015, sp. zn. 28 Cdo 5129/2014). Skutečnost, že Navrhovatel disponoval v okamžiku uzavření Pojistných smluv všemi informacemi proto, aby dovedl, že Pojistné smlouvy jsou neplatné, je pouhým předpokladem pro to, aby Navrhovatel takovou vědomost fakticky nabyl. Nedokazuje však, že tuto vědomost skutečně a prokazatelně nabyl.

Finanční arbitr proto trvá na promlčení práva Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení z neplatných Pojistných smluv v tříleté objektivní promlčecí době.

5.5 Zúčtování plnění z neplatných Pojistných smluv

K argumentaci Navrhovatele o tom, že je nutné nejdříve zúčtovat plnění stran neplatné smlouvy a až následně vůči zjištěnému rozdílu může povinná osoba vznést námitku promlčení, finanční arbitr odkazuje např. na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 33 Odo 791/2005, které potvrzuje, že právo na vydání bezdůvodného obohacení (resp. povinnost k vydání bezdůvodného obohacení) vzniká oběma stranám neplatné smlouvy a okamžik ke kterému se staví běh promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení, se posoudí podle § 112 starého občanského zákoníku: „*[p]odle § 112 obč. zák. nastává stavení promlčecí doby, je-li v promlčecí době (t.j. nejpozději v její poslední den) uplatněno právo u soudu anebo u jiného příslušného orgánu. K uplatnění práva u soudu přitom dochází většinou žalobou na plnění podle § 79 odst. 1 a § 80 písm. b) o. s. ř., popř. vzájemnou žalobou podle § 97 odst. 1 o. s. ř. či projevem žalovaného směřujícím k uplatnění pohledávky k započtení vůči žalobci ve smyslu § 98 o. s. ř. Protože vzájemná žaloba je rovněž žalobou, platí pro ni vše, co občanský soudní řád spojuje s tímto procesním úkonem (zejména v § 79 až § 83 o. s. ř.). S podáním vzájemné žaloby jsou proto spojeny také hmotněprávní účinky zahájení řízení, včetně stavení běhu promlčecích dob, ledaže zákon stanoví jinak. V občanskoprávních vztazích ke stavení promlčecí doby dochází zásadně dnem podání vzájemné žaloby u soudu, na rozdíl od obchodních věcí, kde platí speciální úprava obsažená v § 404 odst. 1 obch. zák. (k tomu srovnej usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2007, sp. zn. 33 Odo 611/2005). Podle § 457 obč. zák. je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal. Ze zákona tak vzniká synallagmatický závazek, v němž je povinnost obou stran k plnění na sebe vzájemně vázána. Každému z účastníků zrušené nebo neplatné smlouvy se tak zakládá právo na vydání toho, co druhé smluvní straně poskytl a povinnost vrátit plnění, které sám podle takové smlouvy obdržel. Občanský zákoník pro tento případ nemá samostatnou úpravu otázky promlčení ani stavení promlčecí doby tohoto synallagmatického závazku; proto se použijí ustanovení § 107 obč. zák. a § 112 obč. zák. [...] Podle § 107 odst. 3 obč. zák. platí, že jsou-li účastníci neplatné nebo zrušené smlouvy povinni vzájemně si vrátit vše, co podle ní dostali, přihlédne soud k námitce promlčení jen tehdy, jestliže by i druhý účastník mohl promlčení namítat. Toto ustanovení tak míří pouze na ty případy synallagmatických závazků, kdy na jedné straně stojí právo, které se promlčuje, a na druhé straně právo nepromlčitelné, tedy případy, kdy oproti sobě stojí právo*

na vydání peněžitého plnění vůči vlastnickému právu, tedy jedinému majetkovému právu, které se podle občanského zákoníku nepromlčuje (s výjimkou práv z vkladů na vkladních knížkách po dobu trvání vkladového vztahu - § 100 odst. 3 obč. zák.). Na základě neplatné smlouvy o nájmu nebytových prostor ze dne 21. 1. 1991 se žalobkyni dostalo finančního plnění a žalovaná získala možnost užívat její nemovitost. Nebylo však namístě aplikovat § 107 odst. 3 obč. zák., jelikož v dané věci stojí proti sobě dvě práva na peněžité plnění, tedy dvě promlčitelná práva. Na straně žalované je to právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení ve výši finanční částky poskytnuté žalobkyni žalovanou na nájemné, na straně žalobkyně právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení spočívající v náhradě za užívání nemovitosti žalovanou (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. ledna 2003, sp. zn. 33 Odo 773/2002 a usnesení ze dne 13. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 951/2003).“

Z citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu Navrhovatelem navrhovaný způsob vzájemného vypořádání vztahů z neplatné smlouvy nevyplývá, naopak výslovně potvrzuje, že oběma smluvním stranám vzniká právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení ve výši finanční částky poskytnuté druhé smluvní straně na základě neplatné smlouvy. V případě peněžitých plnění se jedná o dvě promlčitelná práva, a proto není na místě ani aplikace § 107 odst. 3 starého občanského zákoníku. Výše citované rozhodnutí potvrzuje, že starý občanský zákoník nemá speciální úpravu promlčení pro případ neplatnosti smlouvy, proto se na bezdůvodná obohacení vzniklá z titulu neplatné smlouvy použije ustanovení § 107 starého občanského zákoníku a na okamžik stavení promlčecí doby § 112 starého občanského zákoníku.

Výše uvedené závěry finančního arbitra není způsobilé změnit ani stanovisko JUDr. Ivany Janů v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 383/05, na které Navrhovatel odkazuje, neboť toto stanovisko na uvedený případ nedopadá, pouze konstatuje, že pokud došlo ke vzájemnému plnění stran závazku, je na místě pro případ vydání bezdůvodného obohacení aplikovat ustanovení § 457 starého občanského zákoníku.

Finanční arbitr tak ostatně učinil i v Nálezu, když zjistil jak plnění Navrhovatele z neplatných Pojistných smluv v podobě zaplaceného pojistného, tak plnění Instituce v podobě vyplacených mimořádných výběrů a odkupného a není proto pravdou tvrzení Navrhovatele, že finanční arbitr nezohlednil specifickou úpravu vypořádání vzájemných plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy podle § 457 starého občanského zákoníku, ani že nesprávně aplikuje § 451 starého občanského zákoníku.

Finanční arbitr rekapituluje, že starý občanský zákoník ani s ním související soudní judikatura (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 2373/2007) jakkoliv nevylučuje aplikaci promlčení při zúčtování podle § 457 starého občanského zákoníku. Starý občanský zákoník a s ním spojená judikatura (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2327/2016) vylučuje při zúčtování námitku promlčení pouze ve vztahu k vlastnickému právu podle § 107 odst. 3 starého občanského zákoníku.

Finanční arbitr proto shodně jako v Nálezu dospěl k závěru, že Instituce je z titulu neplatné Pojistné smlouvy I povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 3.000 Kč a z titulu neplatné Pojistné smlouvy II bezdůvodné obohacení ve výši 1.500 Kč, odpovídající pojistnému, které obdržela od Navrhovatele v nepromlčeném období na tyto smlouvy.

K argumentaci Instituce, že je Navrhovatel povinen Instituci vydat i peněžitou náhradu odpovídající pojistnému krytí a možnosti investovat a zhodnotit část pojistného plnění, které mu Instituce poskytovala, finanční arbitr odkazuje, že je třeba rozlišovat mezi tím, zda se Navrhovatel obohatil, a tím jestli Instituci vznikla finanční újma, když pro bezdůvodné obohacení platí, že „[k] obohacení jednoho subjektu musí dojít na úkor subjektu druhého, tedy, to, co představuje obohacení jedné strany, je současně újmou strany druhé“ (z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 30 Cdo 4131/2007). Finanční

arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by Navrhovatel během trvání Pojistných smluv přijal od Instituce jiné finanční plnění než vyplacené mimořádné výběry a odkupné. Pojistná smlouva, která je neplatná, ze své podstaty nemůže poskytovat Navrhovateli pojistnou ochranu, neboť tu poskytuje pouze platná pojistná smlouva, Instituce tedy fakticky žádnou pojistnou ochranu neposkytovala.

Pokud Instituce argumentuje, že s přijatým pojistným, resp. přijatým bezdůvodným obohacením, měla náklady na jeho investování do zvolené investiční strategie, upravuje toto § 458 odst. 3 starého občanského zákoníku: „*[t]en, kdo předmět bezdůvodného obohacení vydává, má právo na náhradu nutných nákladů, které na věc vynaložil.*“

Starý občanský zákoník tedy přiznává pouze právo na nutné náklady, a nikoliv na jakékoliv náklady, které na věc obohacený vynaložil. Jelikož přijatým bezdůvodným obohacením jsou finanční prostředky v bezhotovostní formě, nejsou s nimi spojeny a priori žádné nutné náklady na jejich úschovu. Finanční arbitr tak konstatuje, že náklady, které Instituci vznikly, nejsou nutnými náklady ve smyslu § 458 odst. 3 starého občanského zákoníku.

K argumentaci Instituce, že pojistné investované do fondů se zhodnotilo, finanční arbitr konstatuje, že tuto situaci upravuje § 458 odst. 2 starého občanského zákoníku: „*[s] předmětem bezdůvodného obohacení musí být vydány i užitky z něho, pokud ten, kdo obohacení získal, nejednal v dobré víře.*“

A contrario obohacenému přísluší užitky z bezdůvodného obohacení, jednal-li v dobré víře. Finanční arbitr konstatuje, že Instituce v dobré víře po celou dobu trvání pojištění přijímala pojistné, neboť se domnívala, že přijímá pojistné do platných Pojistných smluv. Tuto její dobrou víru mohla narušit až výzva Navrhovatele, kterou se Navrhovatel domáhal vydání bezdůvodného obohacení z neplatných Pojistných smluv. Navrhovatel však výzvu k vydání bezdůvodného obohacení doručil Instituci až poté, co byly Pojistné smlouvy již ukončeny z důvodu neplacení pojistného na Pojistné smlouvy. Finanční arbitr tak konstatuje, že Instituce přijímala pojistné v dobré víře o tom, že je jejím majetkem. Instituci tedy přísluší užitky z bezdůvodného obohacení, tj. pokud se pojistné ve fondech zhodnotilo, má na toto zhodnocení právo a nemusí ho vydat Navrhovateli.

Co se týče nákladů spojených s uzavřením Pojistných smluv, finanční arbitr souhlasí, že jejich vynaložením v souvislosti s Pojistnými smlouvami, které shledal neplatnými, Instituci vznikla majetková újma, nicméně neshledává naplnění žádných předpokladů k tomu, aby za tuto majetkovou újmu byl Instituci odpovědný Navrhovatel.

5.6 K úrokům z prodlení

V Nálezu finanční arbitr odkázal, že ve vztahu k Pojistné smlouvě II nabízela Instituce dne 28. 7. 2016 Navrhovateli dohodu o narovnání sporných práv, podle které by se zavázala vyplatit Navrhovateli vyšší částku, než jakou mu finanční arbitr přiznal Nálezem. Navrhovatel dohodu o narovnání odmítl uzavřít.

Jak vyplývá ze spisového materiálu shromážděného v době před vydáním Nálezu tak, jak s ním byli účastníci řízení seznámeni, Instituce dále dne 7. 2. 2017, tedy v době, kdy jí ještě nebylo oznámeno zahájení řízení před finančním arbitrem (výzvou ze dne 29. 3. 2017), předložila Navrhovateli novou dohodu o narovnání, podle které by Navrhovateli vyplatila peněžní plnění v souvislosti jak s Pojistnou smlouvou I, tak Pojistnou smlouvou II, a to v obou případech rovněž ve vyšších částkách, než jaké finanční arbitr přiznal Navrhovateli v Nálezu. I tuto dohodu o narovnání Navrhovatel odmítl. Instituce se tak opakovaně snažila o smírné vyřešení sporu, aniž by v tu dobu věděla o tom, že probíhá řízení před finančním arbitrem v této věci.

Starý občanský zákoník ani soudní judikatura se nijak nevěnují otázce, jakou součinnost má poskytnout pojistník, pokud napadá platnost pojistné smlouvy a žádá vydání bezdůvodného obohacení.

Neplatnost pojistné smlouvy má důsledky nejen inter partes, ale pokud byla pojistná smlouva vindikována nebo daňově uznatelná tak i na další subjekty. S ohledem na výše uvedené považuje finanční arbitr podepsání dohody o narovnání za poskytování součinnosti věřitele, neboť má za to, že situaci ohledně neplatných Pojistných smluv je potřeba upravit tak, aby nevznikla v budoucnu žádná další nejistota. Je tedy potřeba součinnost věřitele širší než jen přijetí bezdůvodného obohacení, ale i postavení najisto skutečnosti, že Pojistné smlouvy jsou neplatné a postavení najisto částky bezdůvodného obohacení.

Jak první, tak druhá dohoda o narovnání předložená Institucí obsahuje doložku mlčenlivosti zajištěnou smluvní pokutou. Toto ujednání není nezbytnou součástí dohody o narovnání. Obecně v právním řádu není zakotvena mlčenlivost pro smluvní vztahy, nicméně smluvní vztahy jsou založeny na důvěře (poctivosti) a dobré víře stran při uzavírání smlouvy. Pokud by Navrhovatel uzavřel dohodu o narovnání s úmyslem ji zveřejnit, využít ji k propagaci právního zástupce Navrhovatele či jiným podobným účelům, neuzavřel by jí v dobré víře. Finanční arbitr nespátřuje, v čem by doložka mlčenlivosti měla Navrhovateli uškodit, pokud by dohodu o narovnání uzavřel za účelem, ke kterému dohoda o narovnání slouží, a to k odstranění spornosti či pochybností ve vzájemných právech a povinnostech.

Finanční arbitr proto trvá na tom, že sám Navrhovatel byl v prodlení s poskytnutím součinnosti ohledně ukončení Pojistných smluv a výplaty bezdůvodného obohacení, v případě Pojistné smlouvy I pak nejpozději od 7. 2. 2017.

Finanční arbitr dále poukazuje na skutečnost, že i na právo na úroky z prodlení se vztahuje § 3 odst. 1 starého občanského zákoníku, který stanoví, že „[v]ýkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.“

Navrhovatel odmítl uzavřít první dohodu o narovnání, která v době, kdy ji Instituce nabídla, převyšovala částku, na kterou vznikl Navrhovateli nárok v souvislosti s Pojistnou smlouvou II. Stejně tak Navrhovatel odmítl další Institucí předloženou dohodu o narovnání, která zněla ještě na vyšší částku, finančně kompenzovala sporné vztahy z obou Pojistných smluv a reflektovala rovněž Navrhovatelem požadovanou náhradu nákladů právního zastoupení. Navrhovatel navržené smírné řešení odmítl i poté, co jej finanční arbitr v řízení poučil, že mu nebude moci přiznat více, než mu sama Instituce dobrovolně v rámci smíru nabízí.

Stejně tak Navrhovatel v řízení nejprve tvrdil zánik pojištění, aby se následně v jeho průběhu domáhal určení, že pojištění založená Pojistnými smlouvami trvá, ačkoli po jejich ukončení bez připomínek přijal výplatu částky z kapitálové hodnoty pojištění a nenamítal trvání Pojistných smluv téměř dva roky od této výplaty.

Finanční arbitr nepovažuje toto jednání Navrhovatele v souvislosti s oběma Pojistnými smlouvami za jednání poctivé, a proto v námitkovém řízení přehodnotil svůj závěr ohledně úroků z prodlení (původně přiznaných k plnění v souvislosti s Pojistnou smlouvou I) tak, že Navrhovateli nepřiznává úrok z prodlení v plném rozsahu, tedy v případě Pojistné smlouvy I ani za dobu několika měsíců, co Navrhovatel sám nebyl v prodlení s poskytnutím součinnosti Instituci.

6. K výroková rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr neshledal, že by ve věci vydání bezdůvodného obohacení z důvodu neplatnosti Pojistných smluv rozhodl věcně nesprávně z důvodů namítaných Navrhovatelem a Institucí, a setrvává na svém právním závěru, že je Instituce povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení z důvodu neplatnosti Pojistných smluv. Finanční arbitr současně na

základě opětovného posouzení věci v námitkovém řízení sám dospěl k závěru, že rozhodl nesprávně ohledně úroků z prodlení v případě vydání bezdůvodného obohacení v souvislosti s Pojistnou smlouvou I. Finanční arbitr dovodil, že přiznání úroků z prodlení v tomto případě by bylo v rozporu se zákonem, neboť nejenže sám Navrhovatel byl v prodlení s poskytnutím potřebné součinnosti, ale především jeho jednání spočívající v požadování úroků z prodlení v dané situaci je jednání nepoctivé, ze kterého by Navrhovatel neměl profitovat.

Protože Navrhovatel vzal v Námitkách Navrhovatele svůj návrh co do částky ve výši 30.136 Kč s příslušenstvím částečně zpět (nově žádal jen zaplacení částky ve výši 17.158 Kč s příslušenstvím), musel finanční arbitr tuto dispozici s předmětem sporu ve výrocích Nálezu zohlednit.

Podle § 14 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi platí, že finanční arbitr usnesením řízení zastaví, jestliže navrhovatel vzal svůj návrh zpět. Finanční arbitr proto změnil Nález tak, že v novém výroku I. Nálezu rozhodl o zastavení řízení v části týkající se zaplacení částky ve výši 30.136 Kč se zákonným úrokem z prodlení.

Na základě výše uvedené skutečnosti rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výrocích tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručený nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (*v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra*).

Podle § 244 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce fcmxkdt
Instituce – datová schránka zástupce fk5gxch

